

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: Факултет по славянски филологии

Специалност:

СЛБ	0	1	0	2	0	5	2	1
СЛБ	0	1	0	2	2	5		

БЪЛГАРСКА ФИЛОЛОГИЯ, задочно обучение

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

--	--	--	--

**Българи и
(XI-XIX век)**

източни славяни – културни взаимодействия

Тематична област: „Литературата и другите изкуства“

Преподавател: доц. д-р Илиана Чекова-Димитрова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		30
Извънаудиторна заетост	Реферат	20
	Доклад/Презентация	10
	Научно есе	10
	Курсов учебен проект	30
	Учебна екскурзия	10
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	10
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		120
Кредити аудиторна заетост		1
Кредити извънаудиторна заетост		3
ОБЩО ЕКСТ		4

№	Формиране на оценката по дисциплината	% от оценката
1.	Workshops {информационно търсене и колективно обсъждане на доклади и реферати)	10
2.	Участие в тематични дискусии в часовете	10

3.	Демонстрационни занятия	10
4.	Посещения на обекти	20
5.	Събеседване	50

Анотация на учебната дисциплина:

Свободноизбираемата дисциплина „Българи и източни славяни – културни взаимодействия (XI-XIX)“ разглежда в хронологична последователност културните контакти и влияния от Византия и славянския Юг към славянския Североизток и обратно: от България към Киевска Рус през XI-XII в.; от България и Сърбия към Московска Русия през XIV-XVI в.; от Киевска Рус към Балканите през XII-XIII в.; от Русия към Балканите през XV-XVIII в. и през XIX в.

Курсът запознава с историята, митологията и фолклорните традиции на източните славяни в сравнение с тези на южните славяни. Разглежда поетиката на руската литература от Средновековието в контекста на културната общност *Slavia Orthodoxa*. Проследява проникването на старобългарската книжнина, на нейни образи, мотиви и идейни концепти от България в Киевска Рус и в Московска Русия, както и обратния процес – на проникване на староруски творби и теми в старобългарската и българската възрожденска книжнина. Внимание се отделя също така на образите на източнославянски светци в българската литература и църковна живопис от Средновековието до наши дни. Предвижда се разглеждане на храмове.

Предварителни изисквания:

Няма

Очаквани резултати:

Придобиване на знания за културно-историческите взаимодействия на павославните славяни в ареала *Slavia Orthodoxa* през Средновековието и Възраждането. Осмисляне на пътя на славянската книга и разволя на книжовните процеси сред славяните. Изграждане на представи за културните модели и реалии на източните славяни в сравнение с българските.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	Южните и източните славяни – общи исторически и културни сведения. Митологични вярвания, обреди и фолклор – сравнителен аспект.	4
2	Литературите на <i>Slavia Orthodoxa</i> – типология и своеобразие. Пътят на славянската писменост и книга през Средновековието. Възникване и особености на старата руска литература. Връзки с византийската и старобългарската литература.	5
3	Културно-исторически процеси в Киевска Рус през XI–XIII век. Българско (първо южнославянско) влияние върху староруската литература. Творби на книжовници от Златният век на	4

	старобългарската култура в източнославянските земи.	
4.	Културно-исторически процеси в България през XII–XIII век. Източнославянско влияние върху българската литература. Източнославянски светци в старобългарската агиография.	4
5.	Културно-исторически процеси в Московска Русия през XIV–XVI век. Второ южнославянско влияние върху староруската литература. Традициите на Търновската книжовна школа и ролята на нейните представители в развитието на стила „плетение словес“ в Московска Рус.	5
6.	Културно-исторически процеси в България през XV–XVIII век. Източнославянско влияние върху българската литература. Проникване на руски ръкописни и старопечатни книги. Източнославянски владетели и светци в българската литература.	4
7.	Културно-исторически процеси в България през XIX век. Българската възрожденска интелигенция и Русия през XIX век. Изображения на източнославянски светци в българските християнски храмове от Средновековието, Възраждането и Новото време.	4

Конспект за изпит

№	Въпрос
	Съгласно темите от учебното съдържание

Основна:

Ангелов Б. Из историята на руско-българските литературни връзки. Кн. 1. С., 1972.

Аретов Н. Руско-български литературни взаимоотношения през Възраждането. – Енциклопедия на българската възрожденска литература. Отг. ред. Ив. Радев. В. Търново, 1996, 646-650.

Атанасов, П. Българо-руски литературни връзки през XVII и XVIII в. С., 1986.

Боева Л. Старата Киевска Русия (История, култура, литература). С., 1983.

България и Россия (XVIII – XXI вв.). Стереотипы: возникновение, бытование, разрушение. Отв. ред. И. Калиганов, Р. Дамянова. Москва 2019.

Вачева А., Боева Л. Древнерусская литература. Хрестоматия. С., 1992, Дигитална колекция на Университетска библиотека <http://www.libsu.uni-sofia.bg/#>

Генчев Н. Българо-руски културни общувания през Възраждането. С., 2002.

Горина Л., Б. Даскалова. Шедьоври на българската книжовност на руска земя. С., 2011.

Данилевский И. „Третий Рим“ и двухголовый орел: Търново – Москва. – В: Трети международен конгрес на българистика. 23-26 май 2013 г. София. Секция „История и археология. Подсекция „Българите през Средновековието“, С., 2014, 282-292.

Дылевский, Н. Рильский монастырь и Россия – Украина в XVI–XVII веках. С., 1974.

Зеленин Д. К. Восточнославянская этнография. М., 1991.

История на българската средновековна литература. Съст. А. Милтенова. С., 2008.

Кувев К. Съдбата на старобългарските ръкописи през вековете. С., 1979, 2025.

Лихачов Д.С. Големият свят на руската литература. С., 1976.

Маршрути на книжовно общуване между източните и юните славяни. Съст. и ред. А. Милтенова и И. Калиганов. С., 2020.

Милтенова, А. Руските ръкописни и старопечатни книги през Късното средновековие (XVI-XVIII в.). <https://sesdiva.eu/virtualni-stai/kulturen-obmen/item/116-russian-manuscripts-bulgarian-lands-late-middle-ages>

Минкова Л. Български възрожденци в Русия. С., 2005.

Михайлов Е. Руси и българи през ранното средновековие до 964 г. С., 1990.

Павлова Р. Болгарско-руските и руско-болгарските езикови връзки. С., 1979.

Павлова Р. Восточнославянските святи в южнославянската писменост XIII-XIV вв. Halle, 2008.

Пикио Р. Православното славянство и старобългарската културна традиция. С., 1993.

Франклин С. Писменост, общество и култура Древней Руси (ок. 950-1300 г.). Спб., 2010.

Чекова И. Първите староруски князе светци (Образи, символика, типология). С., 2013.

Чекова И. Изображения на източнославянски светци в български храмове през Средновековието и Възраждането. – Старобългарска литература, кн. 48, 2013, 258-282.

Чекова И. Източнославянски светци в българската литература. – В: Трети международен конгрес по българистика, 23-26 май, 2013 г. София. Кръгла маса „Кирилometодиевистика“. С., 2014, 220-249.

Чекова И. Кирилло-Мефодиевското писмено наследство и восточни славяне. – В: Класика и канон в руската литература. Юбилеят. С., 2016, 179-191.

Чекова И. „Поучението на Владимир Мономах“ и „Шестодневът“ на Йоан Екзарх Български. – още паралели. – В: Маршрути на книжовно общуване между източните и юните славяни. С., 2020, 120-128.

Южните и източните славяни: разнообразие и взаимодействие на писмените култури XI -XX век. SESDiva, SESDiva ERA.Net RUS Plus Call 2017 – S&T, <https://sesdiva.eu/proekt>

Franklin, S., J. Shepard. The Emergence of Rus (750 - 1200). Longman, N. Y. 1996.

Допълнителна:

Ангелов Б. Ст. Руско-южнославянски книжовни връзки. С., 1980.

Гагова Н. Владетели и книги. С., 2010.

Жени светици в източното православие. Съст., прев. Е. Томова, К. Иванова. С., 1994.

Кирило-Методиевска енциклопедия. т. I, С., 1985, т. II, 1995, т. III, 2003, т. IV, 2003.

Михайлов М. Староруска литература (XI-XVII в.). С., 1991.

Петканова Д. Средновековна литературна символика. С., 2000.

Сахаров А.Н. Дипломатията на Древна Русия. IX – първата половина на X в. С., 1984.

Старобългарска литература. Енциклопедичен речник. Съст. Д. Петканова. С., 1992, 2. изд. 2003.

Чекова И. Източнославянски светци в българската християнска агиография и живопис. – В: Руската литература – културни диалози. В. Търново, 2008, 23-42.

Чекова И. Източнославянски светци в храмовете на следосвободенска България. – В: Юбилеен сборник 35 години катедра „Обща и сравнителна литературна история“. Ред. Н. Няголова и др. В. Търново, 2010, 11-24.

Чекова И. Св. Климент Охридски в книжовността на източните славяни. <https://sesdiva.eu/virtualni-stai/kulturen-obmen/item/180-st-kliment-of-ohrid-in-the-literature-of-the-eastern-slavs>; <https://sesdiva.eu/proekt/conferences/item/98-routes-literary-communication>

Чекова И. Коледният текст (Етнологични наблюдения върху руската фолклорна традиция). – Езици на общуването (Фолклор и религия). Год. на асоциация „Онгъл“, т. 3, г. III, С., 2003, 31-38.

Чекова И. Образи на светостта в Киевска Русия от XI век. – Култ и обредност. Годишник на асоциация „Онгъл“, т. 2, год. II, С., 2001, 89-102. http://www.ongal.net/editions/6Kult_obr/17Iliana_ch.doc

Чекова И. Сватбеният текст (наблюдения върху поетиката и символика на източнославянските сватбени песни и обредни формули). – В: Образ – мит – текст. Годишник на асоциация „Онгъл“, т. 14, год. X, С., 2016, 203-230.

Чекова И. Към типологията на женската святост (върху текстове от средновековната българска, руска и сръбска литература). – В: Класика и канон в руската литература. Поглед от XXI век. С., УИ „Св.Кл. Охридски“. С., 2024, 11-44.

Чекова И. Фолклорни куклени представления на улицата: Петрушка и неговите европейски събратя. – Литературата, Литература и театър, кн. 32, 2024, год. XVIII, 228-253. <https://naum.slav.uni-sofia.bg/literatura/god-xviii-2024/kn-32>

Съставила: доц. д-р Илиана Чекова-Димитрова

Програмата е актуализирана и приета на катедрен съвет, протокол № 09 от 02.09.2025 г.
Учебната програма е приета с протокол № ... на ФС на ФСФ от 2025 г.